

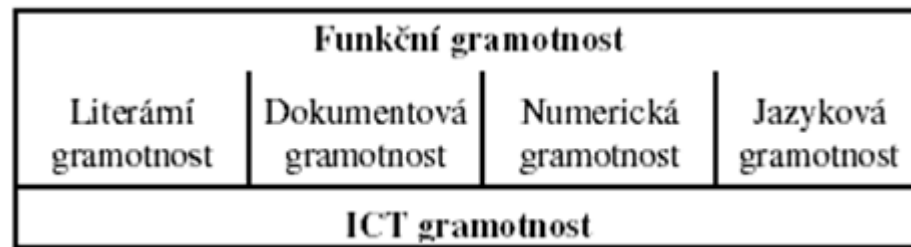

Koncepty gramotností

(návaznost na hodinu 26. 2.)

Funkční gramotnost:

- definována pro výzkumy IALS/SIALS jako **schopnost aktivně participovat v informačním prostředí**
- Dle komise IVIG informační gramotnost = funkční gramotnost + ICT gramotnost

- **Klíčové kompetence:** integrované dovednosti
  - komunikační, personální a interpersonální, řešení problémů, vč. matematických, využívání ICT a práce s informacemi (ČR)
  - Komunikační, rozhodovací, interpersonální, celoživotní učení (USA)
- **Další, „obtížně měřitelné“ kompetence:** kritické a inovativní myšlení, inter- a intra-personální dovednosti, globální občanství, psychické a psychologické zdraví

Související koncepty

- **Transliteracy**
  - „ability to read, write and interact across a range of platforms, tools and media from signing and orality through handwriting, print, TV, radio and film, to digital social networks“ (Thomas et al.) – hl. vztahováno k mediální a digitální gramotnosti
- **Metaliteracy**
  - vychází z IG, ale důraz na aktivní produkci a sdílení informací (Web 2.0)
- **New literacies**
  - zastřešující termín pro schopnost používat nové technologie, např. blogy, wiki, sociální sítě, mobilní zařízení, ale i digitální hry..., vč. hodnocení a tvorby

Mediaální gramotnost

- 1992 poprvé definována jako „the ability of a citizen to access, analyze, and produce information for specific **outcomes**“
- Výrazněji prosazena až po 2008 ve významu: „framework to access, analyze, evaluate, create and participate using **messages** in a variety of forms“
  - formy se vztahují především k různým médiím v každodenním životě
- Stále blízké informační gramotnosti, ale **důraz na tvorbu a podílení se a také hodnocení zpráv s odkazem na demokratický přístup** – nejen jak číst, ale i vstřebat informaci (součástí je také formování hodnot)
- Klíčové **přemýšlení nad kontextem vzniku informace** – důvod, autor, formát...; zpravodajství, inzerát, infografika...
  - Vše v médiích prošlo výběrem a zpracováním dle daných pravidel
  - Při zpracování nutné zestručnění a interpretace
  - Příjemce sdělení dle svých zkušeností a života sdělení vyhodnocuje
  - Existuje obrovské množství variant vyjádření stejného sdělení (nejen dle formátu média)
- Bez ohledu na náš zájem média formují názor na svět, ale třeba i denní harmonogram (TV)

Modely informační gramotnosti

- Proč vznikly / vznikají?
- Snaží se reflektovat několik zásadní změn, které jsou s rozvojem informační společnosti spojeny tak, aby bylo možné **hovořit o plnohodnotné gramotnosti odpovídající 21. století** (možné srovnání s významem pojmu gramotnost v minulosti v různých dějinných epochách)
- Informační revoluce, kterou od šedesátých let prochází společnost v Evropě, Severní Americe, ale také v Japonsku a dalších zemích, není jen otázkou nějakého technologického pokroku, ale zcela zásadní změny lidského chování, komunikace, ekonomie, sociálních vazeb či kultury
- Informační gramotnost lze chápat také jako *funkční gramotnost vedoucí k takové ekonomické adaptabilitě, která bude slučitelná s informačně analytickým povoláním, při respektování etických, legislativních a sociálních zásad*
  - Akcentuje se v ní vztah k informační společnosti a k analýze
  - Informační společnost pak chápeme jak v ekonomickém, tak také občanském či sociálním kontextu

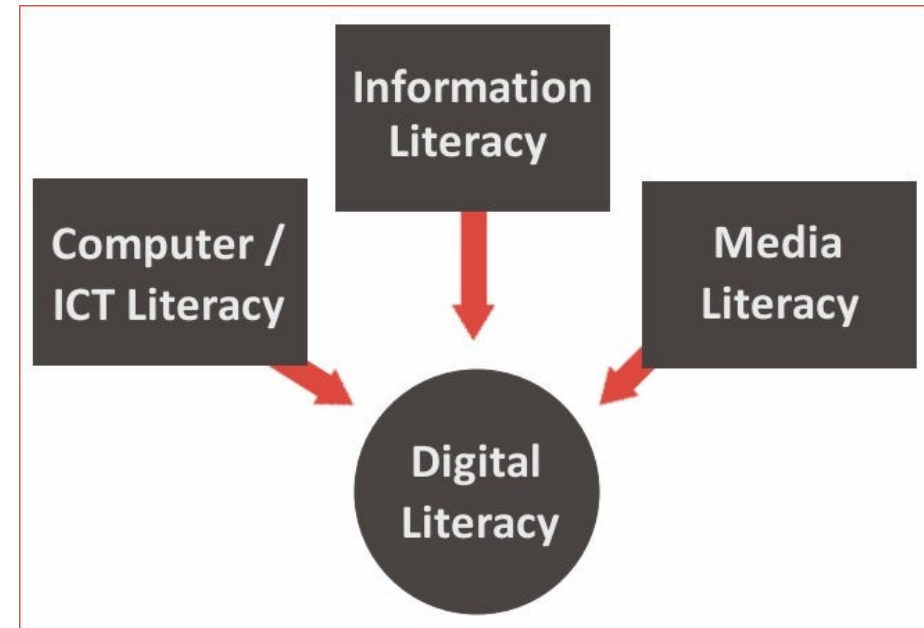
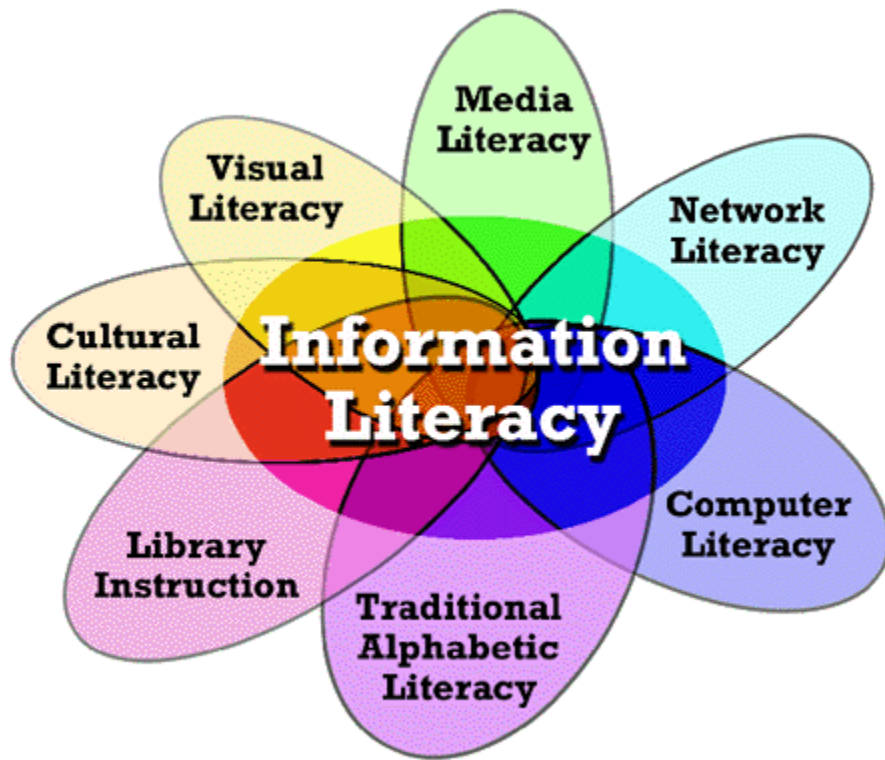
Další koncepty gramotností – větší akcent ICT

- **Počítačová gramotnost** definována v 80. letech jako schopnost efektivně použít počítače a související technologie od základních dovedností po programování a pokročilé řešení problémů, často spojováno s **ECDL**
- 1997 - **Digitální gramotnost** „ability to access networked computer **resources** and use them“, ale také důraz na kritické myšlení a hodnocení online
- **e-literacy**: používáno jako synonymum pro počítačovou nebo digitální gramotnost, resp. spojení informační, mediální, ICT a „morální“ gramotnosti
- **Kybergramotnost** – využití internetu pro aktivní **politické, kreativní** a umělecké vyjádření
- ...

Další koncepty – specializace, personalizace

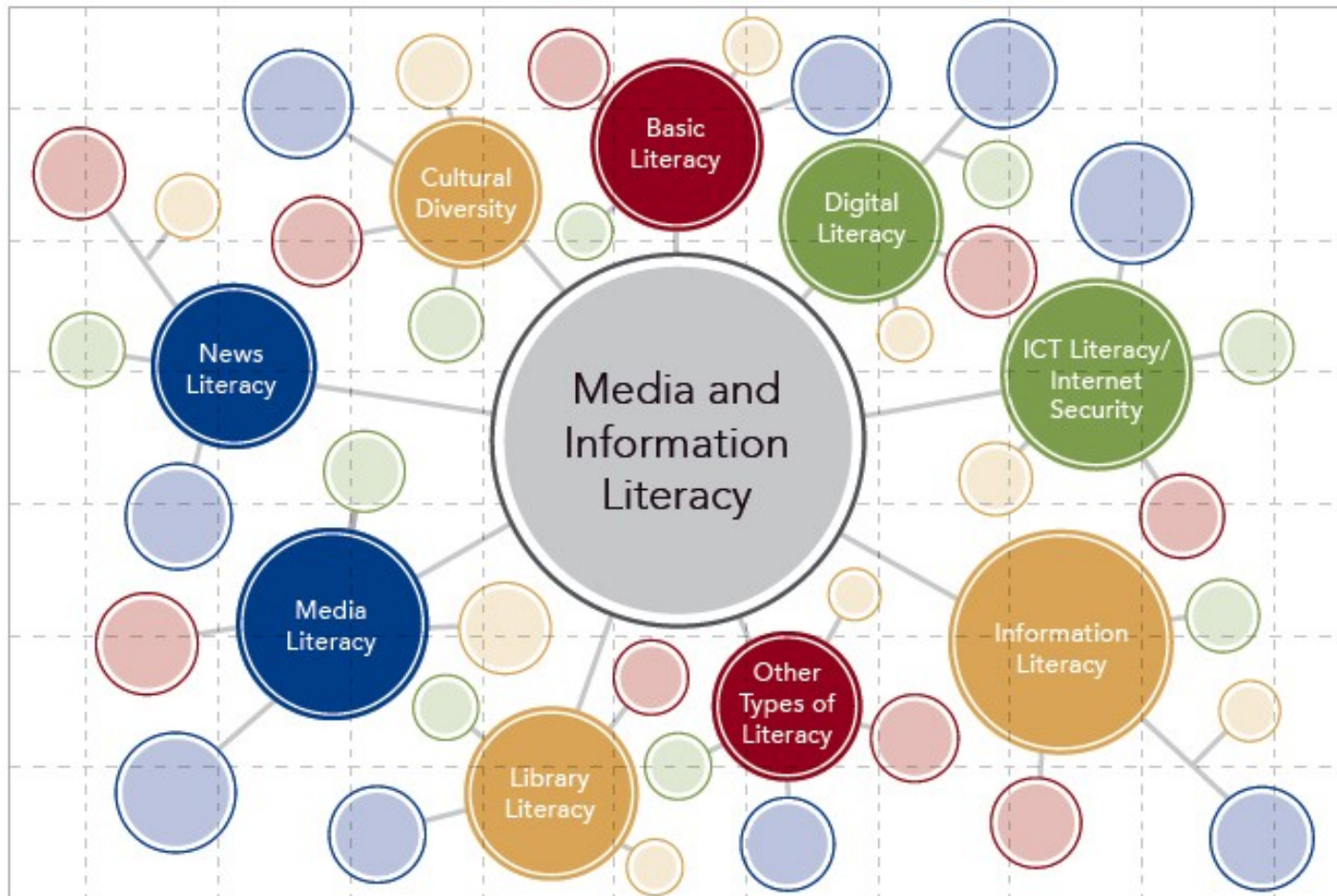
- **2011 - Data literacy:** definována jako schopnost porozumět datům ve statistickém pojetí, vč. čtení grafů a tabulek, správné usuzování z dat a použití dat
- **Scientific literacy:** schopnost jednotlivce realizovat výzkum, od identifikace otázek po získání nové znalosti, vysvětlení vědeckého fenoménu a vytvoření závěrů založených na důkazu, ale také uvědomění, jak věda ovlivňuje společnost, a ochota se zapojit do vědeckého zkoumání jako občan
- **Civic literacy:** využití informací pro občanské zapojení
- **Vizuální gramotnost:** efektivně najít, interpretovat, zhodnotit, použít a vytvořit obrazy a vizuální média (kontext, kulturní, etické, estetické a technické komponenty); obrázky = typ informace, ale s estetickým a kreativním aspektem + silně i právní (a etická) pravidla
- **Kritická gramotnost:** čtenářská gramotnost pro vázaná s mediální gramotností s akcentem kritického myšlení a interpretace nekanonizovaných, především mediálních sdělení - více viz <http://www.kritickemysleni.cz/klisty/25/komplet.pdf> – str. 27 až 30

Hledání vztahů mezi ML a IL

MIL (mj. závěr konference ECIL 2013)

Mediální a informační gramotnost

- UNESCO + IFLA dlouho podporovaly IG, ale stále silnější diskuze v kontextu MG => **2012 v Moskvě deklarace MIL**
  - MIL pro participativní znalostní společnost, občanské instituce a jejich složky
  - Znalosti, dovednosti a postoje pro přístup, analýzu, hodnocení, použití, tvorbu a komunikaci informací kreativně, legálně a eticky, s využitím různých médií, informačních zdrojů a kanálů v soukromém, profesním i veřejném životě
  - Identifikace potřeby, pochopení kontextu vzniku informace, role média a zprostředkovatele informací s přesahem ICT do kritického myšlení a interpretace
  - I přes vývoj médií a dopad na život a občanství nutná podpora participace kohokoli na mediálních sděleních, snaha o odstraňování **digital divide** i jiných bariér, vč. rozvojových zemí, ale i **informačního přesycení**
- Akcent na zhodnocení připravenosti státu (výzkumy): vzdělávání, politika, podpora, přístup a použití, občanská společnost
- **2014 Pařížská deklarace** – MIL podporováno do mezinárodní politiky a strategií s dopadem na jednotlivé státy

ČR a MIL – formální vzdělávání

- Problematika pojmosloví
- Současné kurikulární dokumenty (rámcové vzdělávací programy) primárního (ZŠ) a sekundárního (SŠ) školství – (téměř) absence pojmů mediální / informační gramotnost /digitální gramotnost
  - Informační gramotnost zastřešujícím pojmem pro informační gramotnost, digitální gramotnost a počítačovou gramotnost
- **Metodika České školní inspekce - projekt NIQES – 2015**
- <http://www.niqes.cz/Metodika-gramotnosti/Metodika-pro-hodnoceni-rozvoje-informacni-gramotno>
  - Následuje strategické dokumenty - doporučení Evropského parlamentu a Rady EU týkající se šesti klíčových gramotností pro celoživotní vzdělávání: **čtenářské** gramotnosti, **matematické** gramotnosti, **přírodovědné** gramotnosti, **sociální** gramotnosti, **jazykové** gramotnosti a **informační** gramotnosti
  - Cílem je měřitelně sledovat rozvoj informační gramotnosti v duchu moderního přístupu reflektujícího význam, který má **schopnost vhodnými technologickými prostředky získávat, účinně zpracovávat a interpretovat informace** v moderním světě

Modely a standardy informační gramotnosti

- **Model** = schematické znázornění prvků a vztahů – teoretický
- **Standard** = stanovení indikátorů dosažení kompetencí – praktický
  - Často rozdělen na kategorie, indikátory
- Koncepční pojetí IG, např. pro kurikulum, sylabus a plánování výstupů a cílů vzdělávání, hodnocení úrovně IG pomocí evaluace

Vybrané modely IG – cílové skupiny od ZŠ po zaměstnance

- **K-9/12 - ZŠ/SŠ**

- IG jako **základní kompetence občana** v informační společnosti, strategie států pro rozvoj všech => základní kompetence / vzdělání
- Informace ve významu **řešení problémů** + aktivní občanství + společensky odpovědné chování (etika)
- Pro tuto cílovou skupinu nejznámější **model Big6**

- **Terciální vzdělávání**

- IG jako **schopnost zvládnout odbornou (písemnou) práci / odborný text**
- Zásadní práce s odbornými zdroji informací (databáze, citace)
- Základní model **Information Literacy Competency Standards for Higher Education**, ale známá řada dalších (nejpropracovanější)

Vybrané modely IG – cílové skupiny od K12 po zaměstnance

- **Profesní vzdělávání**
  - IG jako předpoklad konkurenceschopnosti – uvnitř i vně organizace
  - Klíčová **produkce informací**, nejen získání informací + vliv faktorů na zpracování informací
  - Nejznámější **Information Literacy Landscapes**
- **Zájmové vzdělávání**
  - Opět pro život v informační společnosti a řešení problémů => aktualizace + příprava nepřípravených z předchozího vzdělávání
  - **Návrat k Big6**, ale i jiným, vč. specializovaných, např. [ACRL Visual Literacy Competency Standards for Higher Education](#) (dle zaměření zájmu)

Porozumění modelům IG

- Jakýkoli model informační gramotnosti
  - ve svém centru má předně analytickou část
  - přitom respektuje etické či informačně hygienické pozadí
  - Další fundament , na kterém může být model vystavěn, je informační kurátorství
- systematická erudovaná organizovaná činnost aktivního zacházení s informacemi
  - Jednoznačně identifikované tři fáze – udržování, řízení a prezentace informací
- je třeba vzít v potaz také informační chování
- ontologická diference mezi daty – informacemi – znalostmi
- část věnovaná informacím a jejich analýze - v celém modelu zaujímá obecně přední roli

1. Model Big6

Procesní (cyklický) model pro řešení informačního problému, rozhodování na základě informací

- šipky znázorňující postup práce s informacemi

- systematicky hledání, používání a hodnocení informací

- ideální zasazení do kurikula

- Proces Big6 zcela převoditelný na jakoukoliv úroveň školní třídy, vzdělávací oblasti nebo pracoviště

- Proces ne nutně lineární, ale obvykle všechny kroky při řešení problému

– Vyzkoušejte, např. rozhodnutí, jakou praxi si vybrat

– V jaké fázi byste mohli využít IT: software na brainstorming, blogy, PowerPoint, e-mail

- Bere v potaz jak dovednosti, tak technologie

Big6 - rozklad

The Big6™ Skills

The Big6 is a process model of how people of all ages solve an information problem.

1 task definition	1. Task Definition 1.1 Define the information problem 1.2 Identify information needed (to solve the information problem) <ul style="list-style-type: none"> ○ What is my current task? ○ What are some topics or questions I need to answer? ○ What information will I need?
2 information seeking strategies	2. Information Seeking Strategies 2.1 Determine all possible sources (brainstorm) 2.2 Select the best sources <ul style="list-style-type: none"> ○ What are all the possible sources to check? ○ What are the best sources of information for this task?
3 location and access	3. Location and Access 3.1 Locate sources (intellectually and physically) 3.2 Find information within sources <ul style="list-style-type: none"> ○ Where can I find these sources? ○ Where can I find the information in the source?
4 use of information	4. Use of Information 4.1 Engage (e.g., read, hear, view, touch) 4.2 Extract relevant information <ul style="list-style-type: none"> ○ What information do I expect to find in this source? ○ What information from the source is useful?
5 synthesis	5. Synthesis 5.1 Organize from multiple sources 5.2 Present the information <ul style="list-style-type: none"> ○ How will I organize my information? ○ How should I present my information?
6 evaluation	6. Evaluation 6.1 Judge the product (effectiveness) 6.2 Judge the process (efficiency) <ul style="list-style-type: none"> ○ Did I do what was required? ○ Did I complete each of the Big6 Stages efficiently?

The "Big6™" is copyright © (1987) Michael B. Eisenberg and Robert E. Berkowitz. For more information, visit: www.big6.com
Handout created by: Barbara J. Shoemaker, School Media Specialist, Mill Road Elementary, K-2
Red Hook Central School District, Red Hook, NY

- 1. definování potřeby
- 2. určení strategie vyhledávání a následný proces hledání informací
- 3. lokalizace zdrojů a jejich nalezení,
- 4. užití zdrojů - kritické čtení a psaní poznámek
- 5. organizace zdrojů a následná prezentace informací
- 6. evaluace, tedy zhodnocení toho, zda byl proces a výběr zdrojů správný a vedl k vyřešení problému
- Více viz <http://big6.com/media/freestuff/Big6Handouts.pdf>

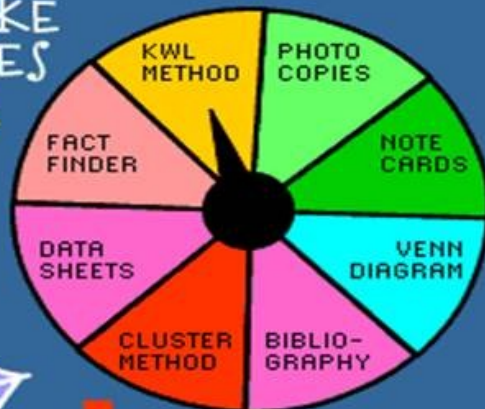
The Kentucky Virtual Library presents: **HOW TO DO RESEARCH**

1. PLAN

START HERE

3. TAKE NOTES

GLOSSARY

a list of useful words

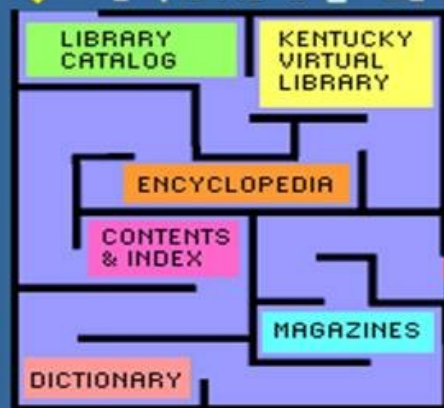
6. EVALUATE

WELL DONE!

RETURN to ENTRY PORTAL

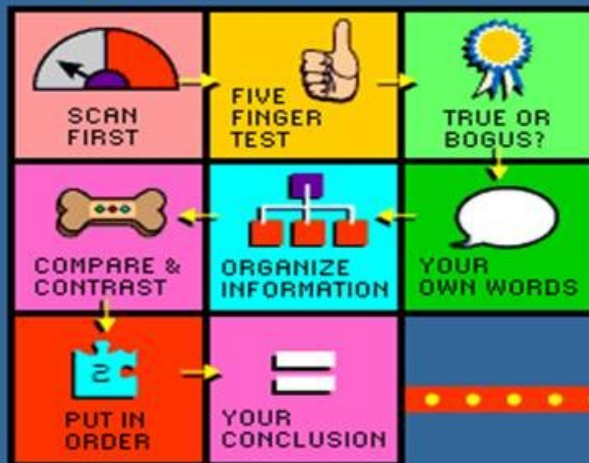
2. SEARCH FOR INFORMATION

WHAT IF YOU CAN'T FIND ANYTHING?

4. USE THE INFORMATION

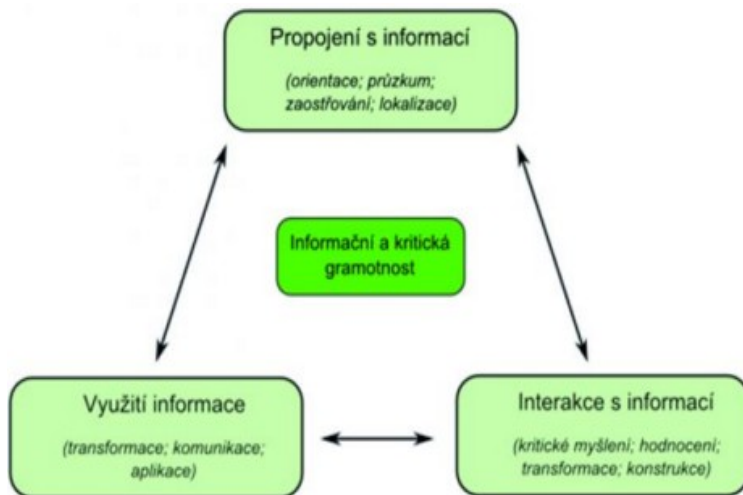

SHARE YOUR INFORMATION

5. REPORT

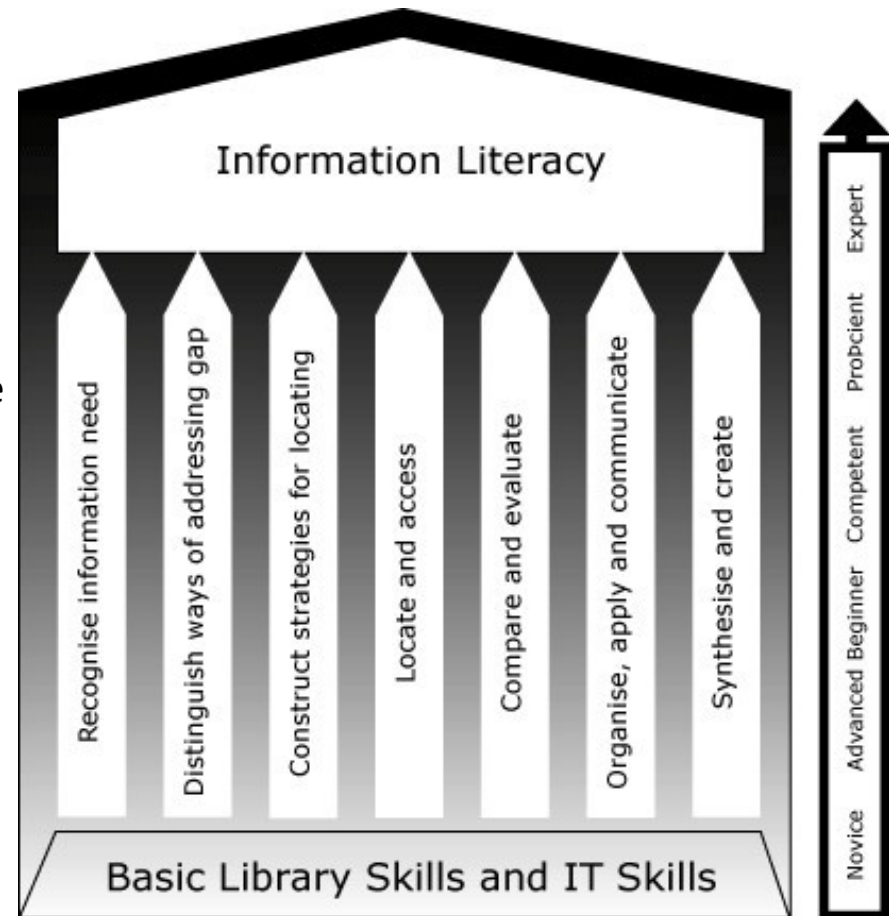
2. Model informační a kritické gramotnosti Marklesse a Streafielda

- Popisuje tři hlavní pilíře:
  - **propojení** s informací = schopnost orientovat se v problému a ve zdrojích,
  - **interakci** s informací = kritické myšlení a hodnocení informací a jejich konstrukce a transformace (tvorba struktury, interpretace).
  - **a využití informace** = obsahuje aplikaci, komunikaci, odkazování (citace) a transformaci (*učení, restrukturalizace*).
- Oproti předchozím modelům - zde všechny tři pilíře mezi sebou zcela provázané

3. Model Seven Pillars IL (SCONUL)

- SCONUL (Society of College, National and University Libraries) v UK 1999 (2011 revize) => **terciální vzdělávání**
- Staví na základu knihovnické a digitální gramotnosti, odkazuje se ale i na další
- **Zvyšování informační gramotnosti není lineární postup**, ale každý pilíř může stejně tak fungovat nezávisle na druhém jako může s ostatními úzce souviset
- Pilíře lze budovat samostatně i spolu, bez jednoho už budova spadne
- Člověk na pilíři stoupá (učení) i klesá (zastarávání), závislé i na kontextu (landscape - věk, ale i žádaná informace...)
- **Standard z modelu dělají až aplikace na specifickou situaci**
- Core model obecný, čím víc demonstrováných atributů v každém pilíři, tím blíž střeše

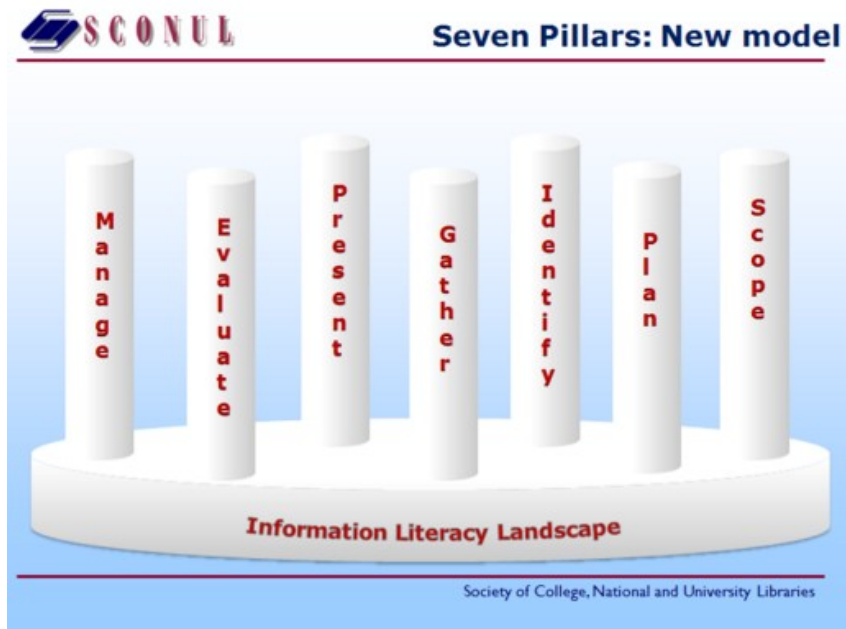
SCONUL Seven Pillars Model for Information Literacy
© Society of College, National and University Libraries

Model Seven Pillars IL (SCONUL) – rozklad jednotlivých pilířů

1. **Identifikovat potřebu:** stále co nového se učit => vymezení rámce hledání (nutná znalost, terminologie, limity, řízení času...) + škála informací (ne/publikované) => zvyk
2. **Záběr znalostí a mezer:** typy informací, formátů a zdrojů (+ co nej sedí potřebě), hodnota informace a důvody publikování, dostupnost (vyhledávací nástroje + použití nových po objevení), služby pro pomoc
3. **Plánování strategie:** vyhledávací techniky (jazyk, klíčová slova, limity...), rozdíly nástrojů, šířka a hloubka vyhledávání, kreativita hledání, revize strategií, hodnota řízených slovníků
4. **Shromažďování:** organizace ve zdrojích, vč. knihovny => získání informace, kolaborativní nástroje pro tvorbu a sdílení informací, popis zdroje, abstrakty, aktualizace, rizika virtuálního světa, důležitost hodnocení výsledků, expertní pomoc
5. **Hodnocení:** kvalita, přesnost, relevance, reputace, kredibilita... informací a zdrojů, jak hodnotit a publikovat, vč. kritického čtení, konzistence sběru dat, citace, kdy přestat
6. **Správa profesionálně a eticky:** odpovědnost za práci s informacemi a jejich šíření (právo, etika), využití k tomu vhodných metod (vč. citačních stylů), pomoc ostatním s informacemi, udržování systematických záznamů (např. bibliografický software, data management software), role informačních profesionálů
7. **Prezentování výsledků výzkumu, syntéza pro novou znalost a šíření různými cestami:** rozdíl syntézy a shrnutí, různé formy psaní a prezentace pro cílové skupiny, evaluace vlastní práce, proces publikování, rozvoj vlastního profilu v komunitě

Model Seven Pillars IL (SCONUL) – revize 2011

Sedm oblastí práce s informací

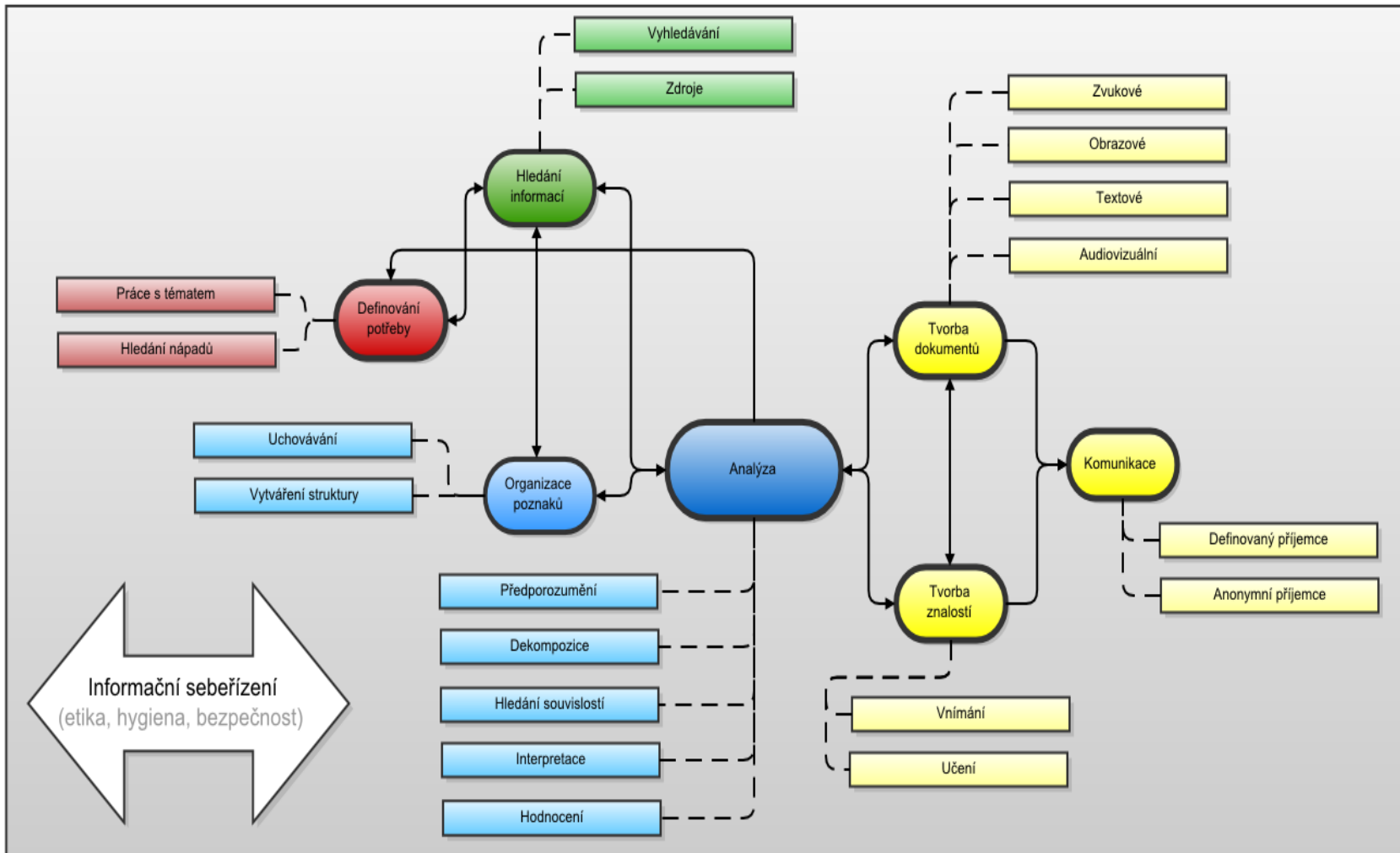
- **reflektuje také prostředí – Landscape** - v kterém se jedinec nachází = právě prostředí ovlivňuje to, jak se bude jedincova práce vyvíjet
- 1. organizace informací
- 2. evaluace
- 3. prezentování
- 4. shromažďování
- 5. určení lokace a přístupu, identifikace potřeby,
- 6. plánování strategií pro hledání
- 7. dostupnost zdrojů a znalostí.

4. Přejchodový model IG dle KISK - 2012

- Vznikl v rámci projektu CEINVE - Centra informačního vzdělávání na MU na základě reflexe a kritického přístupu k dalším modelům
- Smysl modelu: co nejvíce zachytit vztahy mezi jednotlivými fázemi/segmenty informačního chování člověka v cestě za informační gramotností prostřednictvím komplexní práce s informacemi
- Popis modelu odpovídá konektivisticky orientovanému vzdělávání
- Model principiálně inspirován představou zásobníkových automatů
- Každá oblast představuje situaci, do níž se může jednotlivec v rámci svého informačního chování dostat
- Pozitivum: aplikovatelný do roviny kompetenční –
  - směrem k univerzitnímu informačnímu vzdělávání
  - směrem k primárnímu a sekundárnímu vzdělávání
    - kurikulum je v českém prostředí kodifikováno prostřednictvím rámcových vzdělávacích programů

Model informační gramotnosti

Michal Černý, Dagmar Chytková, Pavlína Mazáčová, Gabriela Šimková, Jan Zikuška

Mechanismus fungování modelu a popis jeho jednotlivých částí

- Šipky = přechodové funkce, identifikují možný směr postupu v modelu
  - Ne vždy jsou šipky obousměrné
  - Přítomnost přechodových funkcí mezi stavy = model lze označit jako přechodový
- Do modelu lze vstoupit v libovolném místě, stejně jako jej můžeme v libovolném stavu opustit
- Na pozadí modelu = téma **informačního sebeřízení** - komplexní popis pobytu člověka v informačním prostředí / pozadí informačního chování, které by mělo být v celém systému přítomné **neustále**
- Vychází jak z analýzy praktických potřeb ve vzdělávání, tak také z postojů filozoficko-hermeneutických

Přechodový model IG – koncept pro studenty VŠ

Přechodový model informační gramotnosti

Mgr. Pavlína Mazáčová, Ph.D. (pmazacov@phl.muni.cz)
 Mgr. Gabriela Simková (gsimkova@phl.muni.cz)

Kde je model?

Informační gramotný jedinec je člověk s určitou úrovní kompetencí, který mu umožní najít řešení v různých situacích. Tyto kompetence jsou rozvíjeny a prohlubovány v různých vzdělávacích a odborných kontextech v různých mediálních informacích prostředích (MII) a tímto způsobem informační gramotnost (IG) získává a šlechtí své kompetence. Každý člověk v široké mediální kultuře přichází s různými předpoklady pro získání IG, nebo

spíše do mediální kultury vstupuje s ní, kterou by měl být informační gramotný člověk vybaven. To je informační gramotnost (IG) – model informační gramotnosti (IGM, 2013), jehož cílem je poskytnout studentům a dovednostní informační gramotný jedinec, poskytnout mu potřebné schopnosti jako kompetence a dovednostní dovedky a učebny ve vzdělávacím prostředí.

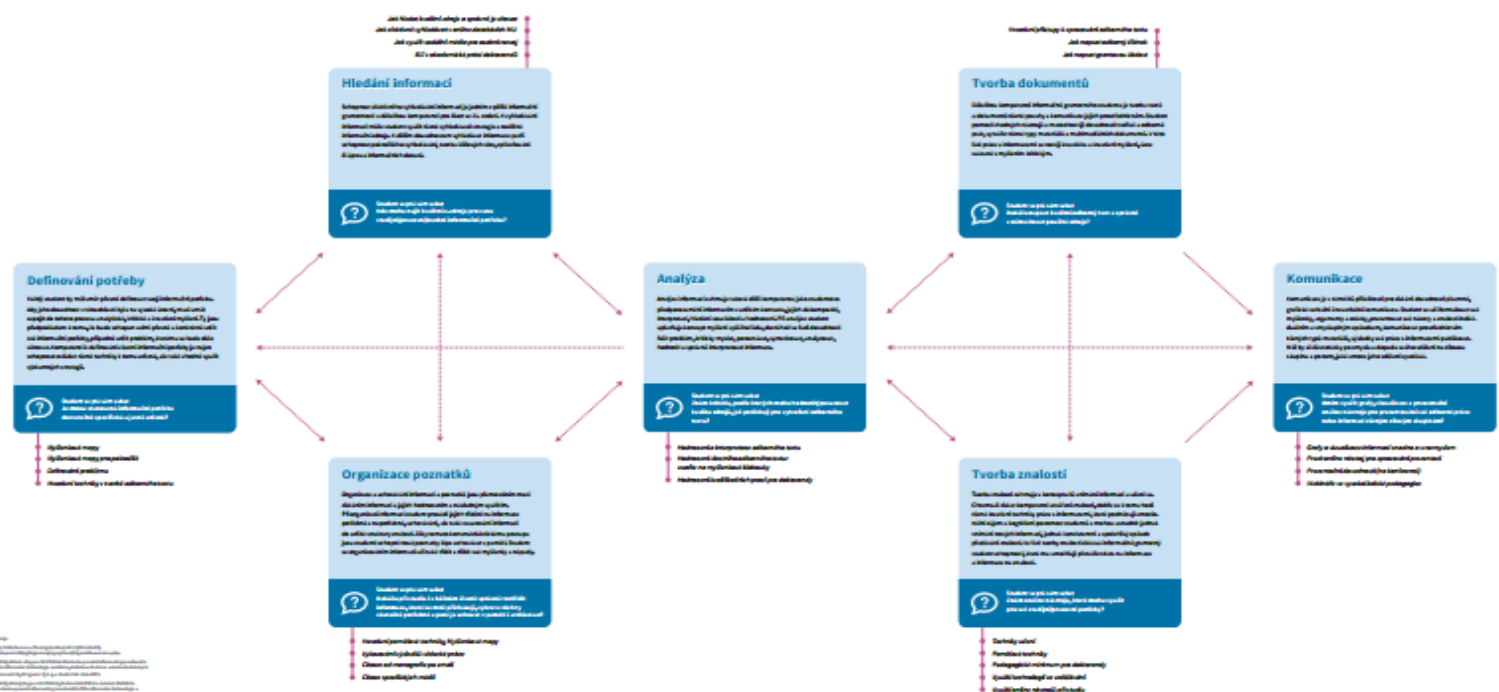
Co je dobré vědět o modelu?

Důležitým rysem Přechodového modelu je to, že je určen především pro studenty VŠ, kteří již mají určité znalosti a dovednosti, které jim umožní najít řešení v různých situacích. Model je určen pro studenty VŠ, kteří již mají určité znalosti a dovednosti, které jim umožní najít řešení v různých situacích. Model je určen pro studenty VŠ, kteří již mají určité znalosti a dovednosti, které jim umožní najít řešení v různých situacích.

IG je informační a mediální gramotnost, která je schopna řešit problémy a poskytnout řešení v různých situacích. IG je informační a mediální gramotnost, která je schopna řešit problémy a poskytnout řešení v různých situacích. IG je informační a mediální gramotnost, která je schopna řešit problémy a poskytnout řešení v různých situacích.

Autavi modelu

Mgr. Michal Černý
 Mgr. Dagmar Dylková
 Mgr. Pavlína Mazáčová, Ph.D.
 Mgr. Gabriela Simková
 Mgr. Jan Štábla

Texty v tomto modelu byly vytvořeny v rámci projektu IG-2013, který je financován z prostředků Ministerstva školství, mládeže a tělovýchovy České republiky. Projekt IG-2013 je realizován v rámci spolupráce mezi Pedagogickým fakultou Masarykovy univerzity v Brně a Pedagogickým fakultou Jihočeské univerzity v Českých Budějovicích. Model IG-2013 je určen pro studenty VŠ, kteří již mají určité znalosti a dovednosti, které jim umožní najít řešení v různých situacích. Model je určen pro studenty VŠ, kteří již mají určité znalosti a dovednosti, které jim umožní najít řešení v různých situacích.

Rozklad modelu - 1. Definování potřeby

- = počátek aktivní činnosti člověka v informačním prostředí
- = fundamentální krok k poznání a moudrosti, neboť umožňuje zaměřit naši pozornost na jedno konkrétní téma
- Pouhá zvědavost 😊 jako nezvládnutá forma informační potřeby - člověk ji sice definuje, ale nedokáže s ní efektivně pracovat
- dvě základní oblasti fáze definování potřeby kterými je třeba projít ve fázi definování jako takového – proces
  - 1. práce s tématem
  - 2. fáze hledání a inkubace nápadů – nezbytná podmínky pro kreativní myšlení
    - hledání nápadů v kontextu
    - informační výzkum informačního analytiky
    - stále více profesí, kde je právě informační průzkum jednou z integrálních složek pracovní náplně – např. oblast vzdělávání na všech stupních
    - znalost vlastního kontextu - pro práci s informacemi důležitá (obsažen i v dalších částech modelu)

Rozklad modelu - 2. Hledání informace

- Dříve doména knihovníků, dnes každodenní kompetence / potřeba každého jedince
- Řada konkrétních projevů informačního chování
  - vyhledávání v institucích či databázích (získáváme pro určitou publikační činnost zázemí, databázi dat, která budeme dále převádět na informace...)
  - osoby, od kterých můžeme získávat určité poznatky (metoda orální historie = vědeckou metodologií systematický sběr a následného zpracování dat ...)

2. Hledání

- je možné rozlišit dvě přechodové cesty (funkce)
  - 1. oscilace mezi informační potřebou a zdroji
    - k naší práci nemáme dostatek zdrojů, můžeme problém rozšířit, nebo v opačném zúžit
    - měníme oblasti vyhledávání, jeho formu a rozsah
    - přecházíme z personálních zdrojů k institucionálním (knihovna, galerie, museum, archiv atp.)
  - 2. hledání spojené s analýzou samotnou
    - racionální reflexe obsahu dokumentů
    - organizace dokumentů - znalosti lze zasazovat do určité struktury, určovat jejich počet, podobnost a vztah mezi nimi.
    - vzniká potřeba dohledávat další data

Rozklad modelu - 3. Organizace poznatků

- najít to důležité, zasadit to do kontextu a uschovat = vytváření jejich struktury
  - spojení s informačním sebeřízením
- jeden z klíčových požadavků na znalostní a informační management (nejde pouze o úkol informačních systémů, ale také o činnost člověka
  - 1. třídění informací (lexikální analýza, informace, které jsou relevantní vs ty, které nepotřebujeme,
  - 2. uchovávání informací (požadavky na stále lepší metody prohledávání, dolování dat, jejich analýzy) – vzdělávání v této oblasti nutností

Rozklad modelu - 4. Analýza

- Robert Reich (Dílo národů: příprava na kapitalismus 21. století) – profese informačních analytiků
  - Příklad bankéře v 18. století
- V oblasti informačního vzdělávání a informační gramotnosti má velkou váhu - část práce s informacemi, která je bytostně spojená s rozumovou činností / zastupuje myšlení, které není možné nahradit stroji (divergentní)
- Mnoho jednotlivých úkonů

4. Analýza

- 1. předporozumění
  - v kulturním kontextu (znalostí, sociálních vazeb, emocí, kultury)
  - reflexe jazyka jako nástroje pro myšlení a komunikaci
- 2. práce s hermeneutickou metodou (člověk chápe strukturu vědy, která produkuje určité informace)
- 3. interpretace – nejen textu či obrazu, dalších výsledků ve vědě, v kultuře a umění
  - Identifikace jednotlivostí – syntéza – celek
- 4. hodnocení - v kontextu etiky / posouzení přínosu daného zdroje, jeho vztahu k informačnímu prostředí nebo jeho validitě

Rozklad modelu - 5. Tvorba dokumentů

- Co jsou dokumenty?
  - uspořádaný soubor dat, který byl podroben analýze a ta dala datům jednoznačný význam
  - entity, které mají trvalý charakter a jsou nezávislé na jejich tvůrci
    - kniha, článek, obraz či hudební

Př.: TVORBA TEXTOVÉHO DOKUMENTU

- Jazyk jako nástroj, který nám může posloužit k pochopení světa a člověka
- Jazyk je nástrojem komunikace, umožňuje poznávat sebe i druhé
  - návaznost na přechodovou funkci, která vede směrem ke komunikaci
- Převod myšlenek do psané podoby
  - Gramatika, typografie
- Přechodová funkce směrem k tvorbě znalostí - psaní může sloužit pro učení, jsou to znalosti, které během psaní používáme / běžná forma informačního chování

Rozklad modelu - 6. Tvorba znalostí

- interní reflexe analýzy, kterou má subjekt jako výsledek svého informačního chování v neuchovatelné a druhému nedostupné formě.
- může jít o formu pedagogickou, kdy znalosti vytváříme nikoli v sobě, ale v nitru edukovaného
- Každá znalost má dvě hlavní formy: **nevyslovenou (tacit)** a **vyjádřenou (explicit)**.
  - Explicitní znalosti uchováváme jako soubory pravidel, dáváme je do informačních systémů - patenty či ISO normy
  - Tacit - problém je, jak naložit s tacitními znalostmi, které jsou spíše zkušenostní a intuitivní činností
    - Snaha vytvořit explicitní znalosti na základě pravidelně se opakujících rozhodnutí, založených na tacitních znalostech
- Pokud hovoříme o předávání znalostí, pak může jít o jejich převod na dokumentovou formu, což je již výše popsaná přechodová funkce, nebo o komunikaci a publikaci znalostí, což představuje druhou přechodovou funkci.

Rozklad modelu - 7. Komunikace (publikování)

- Heslo *publish or perish*
  - „masovost“ publikační činnosti
- součástí univerzitního vzdělání je tvorba a publikace nějakého odborného textu
- změna formy komunikace mezi čtenářem a autorem - možnost rychlé interakce formou komentářů, reakcí atp. – vliv na publikování
- versus fenomén uzavřených databází a zdrojů informací - jeden z největších problémů současné informační společnosti

Informační sebeřízení

- Děje, akty či pozadí chování, které se promítá do celého procesu vedoucímu k informační gramotnosti člověka
- Prvek integrálně přítomný v celém chování člověka v informační společnosti.
- Až v heideggerovském slova smyslu v sobě zahrnuje pojem kontextuální existence i vztahu k druhým a sobě - sociálně psychologický rozměr v modelu důležitý

Standardy informační gramotnosti vysokoškolského studenta (dle komise IVIG, 2004/2007)

Tyto standardy, ustanovující znalosti, schopnosti a dovednosti informačně gramotného vysokoškolského studenta, se týkají pouze jeho studia a odborné práce v oboru. V tomto smyslu informačně gramotný vysokoškolský student:

- 1. je schopen **porozumět odborným textům svého studijního oboru**, abstrahovat z nich **podstatné myšlenky** a zároveň sám **psát odborné texty** s využitím poznatků z informačních zdrojů, které **cituje** s ohledem na autorský zákon a podle zásad tvorby **bibliografických citací**,
2. zná a sleduje **klíčové informační zdroje** svého studijního oboru, na základě pokročilých způsobů **vyhledávání** a s ohledem na **právní i morální aspekty** této činnosti z nich umí získat relevantní informace a takto vyhledané informace různého typu a formátu **organizuje** a **uchovává** pro další využití při své odborné práci,
3. využívá **prameny** numerických a technických informací, vyhledává a zpracovává numerická a technická data a používá je při své odborné práci,
4. ovládá **mateřský jazyk** a dokáže se v něm slovně i písemně vyjadřovat, zná a používá **odbornou terminologii** svého studijního oboru v mateřském i cizím jazyce, zejména angličtině, na úrovni potřebné k práci s odbornými s odbornými informačními zdroji a komunikaci v rámci komunity daného oboru,
5. **používá běžně dostupné informační a komunikační technologie** potřebné k vyhledání, získání, zpracování a prezentaci informací (různého typu a formátu), které se týkají jeho studia a odborné práce,
6. **je si vědom morálních a právních aspektů** využívání informací a pracuje s informacemi v souladu s **autorskou etikou a autorským právem**.

Information Literacy Competency Standards for Higher Education

- **ACRL 2000**, od počátku volně spojen s IT => Fluency with IT
- 5 standardů => 22 indikátorů => řada příkladů výstupů (velmi konkrétní)
  - **Rozlišuje povahu a rozsah potřeby** (vyjádření potřeby, identifikace škály typů a formátů zdrojů, cena a výhody získané informace, reevaluace potřeby)
  - **Dostane se k informaci účinně a efektivně** (výběr nejvhodnější metody a systému, efektivní strategie, získání informací online nebo F2F různými metodami, úprava strategie, řízení informací a zdrojů)
  - **Kritické hodnocení informací a zdrojů** (shrnutí hlavních myšlenek, využití kritérií hodnocení informací a zdrojů, syntéza myšlenek pro nový koncept, srovnání nových a původních znalostí pro unikátní, dopad nové znalosti na hodnotový systém, validace interpretace, revize dotazu)
  - **Použití informace pro splnění účelu** (plánování a tvorba produktu, revize vývoje produktu, efektivní komunikace produktu)
  - **Porozumění ekonomickým, právním a sociálním otázkám kolem použití informace** (různé otázky kolem informace a IT, dodržování práva, regulací, politik, etikety, reflektuje použití zdrojů v komunikaci produktu)

- **AKTIVIZACE výuky – práce ve skupinách**

- Základní porozumění modelům IG, komparativní analýza (Big 6, The Seven Pillars, Přechodový model dle KISK)
- Seznámení se se standardy IG pro studenta VŠ dle IVIG
- Návrh edukačního modulu vycházejícího z vybraného modelu a odpovídajícího standardu informačně gramotného studenta VŠ dle IVIG

Odkazy na zdroje

Viz jednotlivé slidy

Další odkazy:

- Model *Seven Pillars* např.:
<http://www.sconul.ac.uk/sites/default/files/documents/coremodel.pdf>
- Přejchodový model KISK, např.:
http://itlib.cvtisr.sk/archiv/2013/4/prechodovy-model-informacni-gramotnosti-i..html?page_id=2551
- K metodice lekcí dle Přejchodového modelu KISK např.:
  - MAZÁČOVÁ, Pavlína. Metodika lekcí informačního vzdělávání na Masarykově univerzitě v Brně (s akcentem pedagogického konstruktivismu). In Silvia Stasselová, Jitka Kmeťová, Henrieta Gábrišová. INFOS 2015. 38. medzinárodné informatické sympóziium o postavení a úlohách paměťových inštitúcií v oblasti rozvoja kultúry, vedy, techniky a vzdelávania. Bratislava: Spolok slovenských knihovníkov a knižníc, 2015. s. 257-270, 14 s. ISBN 978-80-89586-08-0. Také v elektronické verzi:
    - http://www.infolib.sk/files/infos_2015_prezentacie/zbornik-infos-2015-web.pdf